

Dokument z posiedzenia

**B8-0910/2016 }
B8-0912/2016 }
B8-0913/2016 }
B8-0914/2016 }
B8-0915/2016 }
B8-0916/2016 }
B8-0917/2016 } RC1**

6.7.2016

WSPÓLNY PROJEKT REZOLUCJI

złożony zgodnie z art. 135 ust. 5 i art. 123 ust. 4 Regulaminu

zastępujący tym samym projekty rezolucji złożone przez następujące grupy:

ECR (B8-0910/2016)
Verts/ALE (B8-0912/2016)
EFDD (B8-0913/2016)
PPE (B8-0914/2016)
S&D (B8-0915/2016)
ALDE (B8-0916/2016)
GUE/NGL (B8-0917/2016)

w sprawie Mjanmy/Birmy, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji
Rohindżów
(2016/2809(RSP))

**Cristian Dan Preda, Tunne Kelam, Davor Ivo Stier, Tomáš Zdechovský,
Andrey Kovatchev, Luděk Niedermayer, Lefteris Christoforou, Patricija
Šulin, Pavel Svoboda, Michaela Šojdrová, Claude Rolin, Marijana Petir,
Jarosław Wałęsa, Bogdan Brunon Wenta, Milan Zver, Ivana Maletić,
Ildikó Gáll-Pelcz, Agnieszka Kozłowska-Rajewicz, Roberta Metsola,
David McAllister, Sven Schulze, Therese Comodini Cachia, Csaba Sógor,**

RC\1100336PL.doc

PE585.351v01-00 }
PE585.353v01-00 }
PE585.354v01-00 }
PE585.355v01-00 }
PE585.356v01-00 }
PE585.357v01-00 }
PE585.358v01-00 } RC1

**József Nagy, Dubravka Šuica, Jiří Pospíšil, Francesc Gambús,
Adam Szejnfeld, Giovanni La Via, Eva Paunova, Ivan Štefanec,
Eduard Kukan, Brian Hayes, Deirdre Clune**

w imieniu grupy PPE

**Pier Antonio Panzeri, Victor Boștinaru, Knut Fleckenstein,
Richard Howitt, Josef Weidenholzer, Clara Eugenia Aguilera García,
Eric Andrieu, Nikos Androulakis, Francisco Assis, Hugues Bayet,
Brando Benifei, José Blanco López, Vilija Blinkevičiūtė, Simona Bonafè,
Nicola Caputo, Andi Cristea, Miriam Dalli, Viorica Dăncilă, Nicola Danti,
Isabella De Monte, Doru-Claudian Frunzuliță, Enrico Gasbarra,
Lidia Joanna Geringer de Oedenberg, Sylvie Guillaume,
Cătălin Sorin Ivan, Liisa Jaakonsaari, Eva Kaili, Afzal Khan,
Jude Kirton-Darling, Miapetra Kumpula-Natri, Cécile Kashetu Kyenge,
Krystyna Łybacka, David Martin, Marlene Mizzi, Sorin Moisă,
Alessia Maria Mosca, Victor Negrescu, Emilian Pavel,
Daciana Octavia Sârbu, Tibor Szanyi, Marc Tarabella, Elena Valenciano,
Flavio Zanonato, Damiano Zoffoli, Claudia Țapardel**

w imieniu grupy S&D

**Charles Tannock, Mark Demesmaeker, Raffaele Fitto, Ruža Tomašić,
Branislav Škripek, Ryszard Antoni Legutko, Tomasz Piotr Poręba,
Karol Karski, Ryszard Czarnecki, Angel Dzhambazki, Arne Gericke,
Notis Marias**

w imieniu grupy ECR

**Urmas Paet, Marietje Schaake, Beatriz Becerra Basterrechea,
Izaskun Bilbao Barandica, Ilhan Kyuchyuk, Filiz Hyusmenova,
Javier Nart, Valentinas Mazuronis, Nedzhmi Ali, Petras Auštrevičius,
Marielle de Sarnez, Gérard Deprez, Martina Dlabajová, José Inácio Faria,
María Teresa Giménez Barbat, Nathalie Griesbeck, Antanas Guoga,
Marian Harkin, Ivan Jakovčić, Petr Ježek, Louis Michel,
Maite Pagazaurtundúa Ruiz, Carolina Punset, Robert Rochefort,
Jasenko Selimovic, Hannu Takkula, Pavel Telička,
Ramon Tremosa i Balcells, Johannes Cornelis van Baalen,
Hilde Vautmans, Paavo Väyrynen, Ivo Vajgl, Dita Charanzová**

w imieniu grupy ALDE

**Marie-Christine Vergiat, Patrick Le Hyaric, Barbara Spinelli,
Lola Sánchez Caldentey, Estefanía Torres Martínez,
Miguel Urbán Crespo, Tania González Peñas, Xabier Benito Ziluaga,
Sofia Sakorafa, Younous Omarjee, Kostas Chrysogonos,
Stelios Kouloglou, Josu Juaristi Abaunz**

w imieniu grupy GUE/NGL

**Barbara Lochbihler, Jean Lambert, Heidi Hautala, Bodil Valero,
Ernest Urtasun, Bronis Ropé, Davor Škrlec, Igor Šoltés, Maria Heubuch**

w imieniu grupy Verts/ALE

Ignazio Corrao, Fabio Massimo Castaldo, Isabella Adinolfi

w imieniu grupy EFDD

Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie Mjanmy/Birmy, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji Rohindżów (2016/2809(RSP))

Parlament Europejski,

- uwzględniając swoje poprzednie rezolucje w sprawie Mjanmy/Birmy i Rohindżów, w szczególności rezolucje z dnia 20 kwietnia 2012 r.¹, z dnia 13 września 2012 r.², z dnia 22 listopada 2012 r.³, z dnia 13 czerwca 2013 r.⁴ i z dnia 21 maja 2015 r.⁵, a także rezolucję z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie przywrócenia dostępu Mjanmy/Birmy do ogólnych preferencji taryfowych⁶,
- uwzględniając raport Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka z dnia 20 czerwca 2016 r. pt. „Situation of human rights of Rohingya Muslims and other minorities in Myanmar” [Sytuacja w zakresie praw człowieka muzułmańskiej mniejszości Rohindża oraz innych mniejszości w Mjanmie/Birmie],
- uwzględniając rezolucje Rady Praw Człowieka ONZ z dnia 24 marca 2016 r. w sprawie sytuacji w zakresie praw człowieka w Mjanmie/Birmie i z dnia 3 lipca 2015 r. w sprawie sytuacji w zakresie praw człowieka muzułmanów z mniejszości Rohindża oraz innych mniejszości w Mjanmie/Birmie,
- uwzględniając wspólny komunikat Komisji i Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa z dnia 1 czerwca 2016 r. pt. „Elementy strategii UE wobec Mjanmy/Birmy: szczególne partnerstwo na rzecz demokracji, pokoju i dobrobytu” (JOIN(2016)0024),
- uwzględniając konkluzje Rady z dnia 20 czerwca 2016 r. w sprawie strategii UE wobec Mjanmy/Birmy,
- uwzględniając Wytyczne UE w sprawie obrońców praw człowieka,
- uwzględniając Wytyczne UE w sprawie praw człowieka dotyczące wolności wypowiedzi w internecie i poza nim,
- uwzględniając wspólny komunikat Komisji i Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa z dnia 18 maja 2015 r. pt. „UE i ASEAN: partnerstwo o strategicznym celu” (JOIN(2015)0022),
- uwzględniając Powszechną deklarację praw człowieka z dnia 10 grudnia 1948 r.,

---

¹ Dz.U. C 258 E z 7.9.2013, s. 79.

² Dz.U. C 353 E z 3.12.2013, s. 145.

³ Dz.U. C 419 z 16.12.2015, s. 189.

⁴ Dz.U. C 65 z 19.2.2016, s. 157.

⁵ Teksty przyjęte, P8_TA(2015)0211.

⁶ Dz.U. C 55 z 12.2.2016, s. 112.

RC\1100336PL.doc

PE585.351v01-00 }
PE585.353v01-00 }
PE585.354v01-00 }
PE585.355v01-00 }
PE585.356v01-00 }
PE585.357v01-00 }
PE585.358v01-00 } RC1

- uwzględniając Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych z 1966 r.,
  - uwzględniając Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych z 1966 r.,
  - uwzględniając Konwencję ONZ dotyczącą statusu uchodźców z 1951 r. oraz protokół do tej konwencji z 1967 r.,
  - uwzględniając przyjętą w Mjanmie/Birmie w 2012 r. ustawę o prawie do pokojowych zgromadzeń i pokojowych demonstracji oraz zmiany do tej ustawy z 2014 r., jak również nową ustawę o prawie do pokojowych zgromadzeń i pokojowych demonstracji z dnia 31 maja 2016 r.,
  - uwzględniając sprawozdanie wspierających prawa człowieka parlamentarzystów Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) z kwietnia 2015 r. pt. „The Rohingya Crisis and the Risk of Atrocities in Myanmar: An ASEAN Challenge and Call to Action” [Kryzys związany z Rohindżami a zagrożenie aktami okrucieństwa w Mjanmie/Birmie: wyzwanie dla ASEAN i apel o podjęcie działań],
  - uwzględniając art. 135 ust. 5 i art. 123 ust. 4 Regulaminu,
- A. mając na uwadze, że Mjanma/Birma podjęła znaczące działania na rzecz zreformowania swojego systemu gospodarczego i politycznego, oraz mając na uwadze, że od 2011 r. zapoczątkowano w tym kraju szeroko zakrojone reformy;
  - B. mając na uwadze, że w dniu 9 listopada 2015 r. Narodowa Liga na rzecz Demokracji (NLD) pod przewodnictwem laureatki Pokojowej Nagrody Nobla i Nagrody im. Sacharowa Aung San Suu Kyi odniosła przytłaczające zwycięstwo w wyborach, a także mając na uwadze, że Htin Kyaw został pierwszym od 50 lat cywilnym prezydentem; mając na uwadze, że mimo popularności Aung San Suu Kyi uniemożliwiono objęcie prezydentury na mocy konstytucji napisanej przez armię w 2008 r., jednak obecnie kieruje ona de facto państwem jako doradca stanu;
  - C. mając na uwadze, że Rohindżowie to etniczno-religijna mniejszość muzułmańska, która od dziesięcioleci zmagają się z brutalnym uciskiem, systematycznym prześladowaniem, segregacją, wykluczeniem, dyskryminacją i innymi poważnymi naruszeniami praw człowieka;
  - D. mając na uwadze, że Rohindżowie stanowią największą grupę muzułmanów w Mjanmie/Birmie, a większość z nich żyje w stanie Arakan;
  - E. mając na uwadze, że ok. milion Rohindżów jest jedną z najbardziej prześladowanych mniejszości na świecie i że od czasu wprowadzenia w życie w 1982 r. ustawy dotyczącej birmańskiego obywatelstwa są oficjalnie bezpaństwowcami; mając na uwadze, że władze Mjanmy/Birmy i państwa ościenne nie chcą Rohindżów, mimo że na terytorium niektórych z tych państw przebywają duże grupy uchodźców z tej mniejszości; mając na uwadze, że trwające starcia w stanie Arakan powodują dalsze

RC\1100336PL.doc

PE585.351v01-00 }
 PE585.353v01-00 }
 PE585.354v01-00 }
 PE585.355v01-00 }
 PE585.356v01-00 }
 PE585.357v01-00 }
 PE585.358v01-00 } RC1

cierpienie ludzi i podważają zaufanie do procesu pokojowego;

- F. mając na uwadze, że w swoim raporcie z dnia 20 czerwca 2016 r. wysoki komisarz ONZ ds. praw człowieka Zeid Ra'ad Al Hussein opisał ciągle poważne naruszenia praw Rohindzów, w tym arbitralne pozbawienie obywatelstwa, co czyni ich bezpaństwowcami, poważne ograniczenia swobody poruszania się, zagrożenia dla życia i bezpieczeństwa, odmawianie im prawa do opieki zdrowotnej i edukacji, pracę przymusową, przemoc seksualną oraz ograniczenia ich praw politycznych, „co może być równoznaczne ze zbrodniami przeciwko ludzkości”; mając na uwadze, że komisarz Al Hussein wskazał, iż Rohindzowie są wykluczeni z wykonywania wielu zawodów i muszą dopełniać szczególnie wielu formalności w celu uzyskania dostępu do szpitali, czego skutkiem są opóźnienia oraz śmierć noworodków i ich matek w czasie porodów;
- G. mając na uwadze, że według wspierających prawa człowieka parlamentarzystów ASEAN ok. 120 000 Rohindzów przebywa w ponad 80 obozach dla osób wewnętrznie przesiedlonych w stanie Arakan, gdzie mają ograniczony dostęp do pomocy humanitarnej, a ponad 100 000 uciekło w ostatnich latach drogą lądową lub morską do innych krajów, często padając przy tym ofiarą handlarzy ludźmi; mając na uwadze, że co roku wiele tysięcy osób ryzykuje życie, próbując uciec drogą lądową lub morską i wiele z nich traci przy tym życie;
- H. mając na uwadze, że nowy rząd zastał sytuację, w której obowiązujące ustawy i polityka służą kwestionowaniu praw podstawowych mniejszości, a bezkarność za poważne łamanie praw Rohindzów doprowadziła do nasilenia przemocy wobec tej grupy;
- I. mając na uwadze, że Aung San Suu Kyi ogłosiła na spotkaniu ze specjalną sprawozdawczynią ONZ ds. sytuacji praw człowieka w Mjanmie/Birmie Yanghee Lee, że rząd nie będzie używał wyrazu „Rohindza” (kontynuacja polityki dyktatury wojskowej), ponieważ jest on uznawany – podobnie jak wyraz „Bengalczyk” – za budzący niechęć, i że zamiast tego proponuje się nowy termin „społeczność muzułmańska w stanie Arakan”; mając na uwadze, że Partia Narodowa Arakanu (PNA), reprezentująca bezkompromisowy odłam buddystów w tym stanie, odrzuciła ten nowy termin, oskarżając rząd o pośrednie zaakceptowanie faktu, że Rohindzowie są ludnością tubylczą Arakanu, którą PNA odrzuca, a także mając na uwadze, że w minionych dniach tysiące osób wyszły na ulice w proteście przeciwko rządowi; mając na uwadze, że Aung San Suu Kyi objęła stanowiska doradcy stanu, ministra spraw zagranicznych i ministra w Kancelarii Prezydenta w rządzie cywilnym;
- J. mając na uwadze, że w Mjanmie/Birmie następują przemiany polityczne, ale w praktyce kraj ten jest nadal bastionem armii, a część tek ministerialnych, stanowisk sędziów i mandatów parlamentarnych jest zarezerwowanych dla osób mianowanych przez armię; mając na uwadze, że poziom korupcji władz jest nadal uznawany za bardzo wysoki;
- K. mając na uwadze, że prawo Mjanmy/Birmy nadal stwarza poważne problemy, gdyż wiele podstawowych przepisów, w tym kodeks karny, ustawa o pokojowych zgromadzeniach i pokojowych procesjach, ustawa o telekomunikacji, prawo medialne

RC\1100336PL.doc

PE585.351v01-00 }
PE585.353v01-00 }
PE585.354v01-00 }
PE585.355v01-00 }
PE585.356v01-00 }
PE585.357v01-00 }
PE585.358v01-00 } RC1

oraz cztery akty o ochronie rasy i religii, narusza międzynarodowe konwencje praw człowieka;

- L. mając na uwadze, że podczas niedawnej fali przemocy wobec społeczności muzułmańskiej w Mjanmie/Birmie w ciągu niecałego tygodnia spalono dwa meczety;
  - M. mając na uwadze, że ludność Rohindża (zarówno w stanie Arakan, jak i poza nim) jest celem gwałtownej, agresywnej i dyskryminującej propagandy oraz działań podejmowanych przez niektóre radykalne grupy buddyjskie w Mjanmie/Birmie;
  - N. mając na uwadze, że w ostatnich latach zwolniono wielu więźniów politycznych, lecz liczni obrońcy praw człowieka, dziennikarze, krytycy rządu i wojska oraz inne osoby zostali aresztowani na podstawie szerokich, niejasno sformułowanych przepisów, gdy w pokojowy sposób korzystali z przysługujących im praw demokratycznych;
  - O. mając na uwadze, że oprócz przygotowań do krajowej konferencji pokojowej („Konferencji XXI w. w Panglong”) Mjanma/Birma podjęła wyraźne starania, by dokonać postępów w procesie pokojowym; mając na uwadze, że zasadniczą sprawą jest utrzymanie krajowego zawieszenia broni oraz objęcie nim wszystkich etnicznych ugrupowań zbrojnych, aby zapewnić pokój, dobrobyt i jedność kraju;
1. z zadowoleniem przyjmuje wiarygodne, przeprowadzone w duchu rywalizacji wybory, które odbyły się w listopadzie 2015 r., i pozytywnie odnosi się do pokojowego przekazania władzy w kraju pierwszemu od 1962 r. cywilnemu prezydentowi;
  2. z zadowoleniem przyjmuje konkluzje Rady z dnia 20 czerwca 2016 r. w sprawie strategii UE wobec Mjanmy/Birmy; podkreśla, że zacieśnienie stosunków z Mjanmą/Birmą leży w strategicznym interesie UE; uważa, że nowy rząd ma historyczną szansę, by umocnić demokrację i zapewnić pokój, pojednanie narodowe i dobrobyt;
  3. z zadowoleniem przyjmuje decyzję rządu Mjanmy/Birmy, by sprawie zaprowadzenia pokoju i pojednaniu narodowemu nadać najwyższy znaczenie; podkreśla, że walki muszą zostać natychmiast wstrzymane, a spory trzeba rozwiązywać na drodze negocjacji;
  4. jest świadomy, że reformy wymagają czasu, ale podkreśla, że powaga nieustających prześladowań niektórych mniejszości – co zostało udokumentowane w niedawnym raporcie Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka pt. „Situation of human rights of Rohingya Muslims and other minorities in Myanmar” [Sytuacja w zakresie praw człowieka muzułmańskiej ludności Rohindża i innych mniejszości w Mjanmie/Birmie] – zmusza do natychmiastowych działań, oraz wzywa rząd do podjęcia działań według zaleceń raportu, w tym zniesienia dyskryminacyjnych „lokalnych przepisów” w stanie Arakan, wycofania restrykcyjnych środków w przypadku konieczności nagłej interwencji medycznej oraz zniesienia ograniczeń swobody przemieszczania się;
  5. ponownie wyraża najgłębsze zaniepokojenie dramatyczną sytuacją uchodźców-Rohindżów w południowo-wschodniej Azji oraz apeluje o regionalną i

RC\1100336PL.doc

PE585.351v01-00 }
PE585.353v01-00 }
PE585.354v01-00 }
PE585.355v01-00 }
PE585.356v01-00 }
PE585.357v01-00 }
PE585.358v01-00 } RC1

- międzynarodową mobilizację, aby udzielić im pilnej pomocy w ich wyjątkowo trudnym położeniu; składa kondolencje rodzinom ofiar handlu ludźmi, przemocy i braku ochrony ze strony oficjalnych władz w krajach docelowych;
6. podkreśla, że UE z zadowoleniem odnotowała starania rządu Mjanmy/Birmy, by rozpocząć prace służące sprostaniu wyzwaniom, przed jakimi stoi stan Arakan, w tym sytuacji ludności Rohindża;
  7. utrzymuje, że władze powinny w trybie pilnym zapewnić organizacjom humanitarnym, ONZ, międzynarodowym organizacjom zajmującym się prawami człowieka, dziennikarzom i innym obserwatorom międzynarodowym swobodny i nieograniczony dostęp do stanu Arakan;
  8. wzywa rząd Mjanmy/Birmy, by jednoznacznie potępił wszelkie podżeganie do nienawiści na tle rasowym lub religijnym, natychmiast podjął konkretne działania w celu położenia kresu takiej nienawiści oraz by wprowadził specjalne środki i strategie w celu zapobieżenia bezpośredniej i pośredniej dyskryminacji Rohindżów w przyszłości;
  9. zgadza się z wezwaniem Rady Europejskiej do tworzenia sprawnych instytucji demokratycznych, w tym niezależnego i bezstronnego sądownictwa i silnego społeczeństwa obywatelskiego, oraz do promowania dobrych rządów w celu przekształcenia Mjanmy/Birmy w państwo demokratyczne w pełni przestrzegające zasad praworządności i praw podstawowych;
  10. wzywa wybrany rząd, by rozwijał otwartą demokrację, w której przestrzegane są prawa człowieka, a wszystkim obywatelom gwarantuje się wolność słowa, zgromadzeń i przemieszczania się, bez jakichkolwiek form dyskryminacji;
  11. nalega na rząd Mjanmy/Birmy, by natychmiast wprowadził w życie zalecenia zawarte w rezolucji w sprawie sytuacji w zakresie praw człowieka w Mjanmie/Birmie, przyjętej na 31. sesji Rady Praw Człowieka ONZ (UNHRC);
  12. wzywa rząd Mjanmy/Birmy, by chronił ludność Rohindża przed wszelkimi formami dyskryminacji i położył kres bezkarności za akty przemocy wobec tej grupy; przypomina wydane dnia 18 maja 2015 r., długo oczekiwane oświadczenie rzecznika partii Aung San Suu Kyi – Narodowej Ligi na rzecz Demokracji (NLD) – zgodnie z którym rząd Mjanmy/Birmy powinien przyznać mniejszości Rohindża obywatelstwo; wzywa laureatkę Nagrody im. Sacharowa Aung San Suu Kyi, by wykorzystała swoje ważne stanowiska w rządzie Mjanmy/Birmy do poprawy sytuacji mniejszości Rohindża;
  13. wzywa rząd Mjanmy/Birmy, by zreformował ustawę o obywatelstwie z 1982 r. i przywrócił mniejszości Rohindża obywatelstwo; nalega na rząd Mjanmy/Birmy i władze stanu Arakan, by natychmiast rozpoczęły rejestrację wszystkich dzieci w momencie narodzin; zwraca się do rządu Mjanmy/Birmy o uchylenie wszystkich dyskryminacyjnych przepisów;

14. wzywa UE, aby nadal wspierała UNHRC w jego staraniach, by pomóc uchodźcom należącym do Rohindża w regionie Azji Południowej i Południowo-Wschodniej;
15. wzywa UE i jej państwa członkowskie, by popierały globalny plan działań UNHRC na lata 2014–2024 na rzecz eliminacji bezpaństwowości;
16. nalega na rząd Mjanmy/Birmy, aby natychmiast zwolnił wszystkich więźniów politycznych i osoby aresztowane pod zarzutami, które naruszają międzynarodowe prawo i standardy praw człowieka;
17. wzywa wiceprzewodniczącą Komisji/ wysoką przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, by w kontaktach z Mjanmą/Birmą i innymi państwami członkowskimi ASEAN poruszyła sprawę położenia Rohindżów na jak najwyższym szczeblu politycznym;
18. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji Radzie, Komisji, wiceprzewodniczącej Komisji/ wysokiej przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, rządowi i parlamentom państw członkowskich, rządowi i parlamentowi Mjanmy/Birmy, sekretarzowi generalnemu Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN), Międzyrządowej Komisji ASEAN ds. Praw Człowieka, specjalnej sprawozdawczyni ONZ ds. sytuacji w zakresie praw człowieka w Mjanmie/Birmie, Wysokiemu Komisarzowi ONZ ds. Uchodźców, Radzie Praw Człowieka ONZ oraz rządowi i parlamentom innych państw w regionie.